

Verslag plenaire deel

Maandag 13 november was het congres van OBN Natuurkennis en Programma Natuur. Een bijeenkomst die in het teken stond van het uitwisselen van kennis en praktijkervaringen in het werk en de uitvoering van Programma Natuur door alle betrokkenen.

Donné Slangen (Directeur-Generaal Natuur en Visserij) opende het congres namens de verhinderde minister Christianne van der Wal en startte met een terugblik op de jaren negentig, toen landbouw en natuur ook al in een spanningsveld zaten. “Een kleine dertig jaar geleden ging het ook al over het beheer van ons landelijk gebied. Over de balans tussen landbouw, mens en natuur. En stikstof, ook al werd dat toen mest genoemd. Je hoeft maar door de krant te bladeren of je stuit erop.” De tijdsgeest van toen lijkt op 2023, ook qua trends die er in de samenleving spelen. “Waarom vertel ik u dit allemaal? Omdat ik vandaag in perspectief wil plaatsen. De trend is simpel: de kwaliteit van de natuur holt de afgelopen jaren achteruit. Dat is niet iets van vandaag of iets dat stamt uit 1995. Dit is een proces van decennia waar veel complexe factoren mee samenhangen. Desondanks staan we er nu beter voor dan ooit. Dit klinkt paradoxaal, en dat is het ook. Ik suggereer ook niet dat we er beter voor staan in absolute cijfers. Kijk maar naar biodiversiteit of lucht, bodem en waterkwaliteit. Ik bedoel dat we er beter voor staan dan ooit qua urgentiebesef. Het belang en de waarde van natuur dringen steeds verder en beter door tot de maatschappij. Het feit dat natuur, net zoals landbouw, energie en duurzaam bouwen, zowel in het huidige kabinet als bij de komende verkiezingen grote thema’s zijn, staat hier symbool voor.”

Huiswerk

De insteek is positief: “Het belang van natuur dringt steeds verder door in de maatschappij. We gaan daarom zeker door met het herstellen van de natuur. Wij moeten ons huiswerk blijven doen, en daarvoor hebben wij iederéén nodig. Burgers, beheerders, het bedrijfsleven en de politiek.” Het Programma Natuur werpt na drie jaar zijn vruchten af en er wordt mede door dit programma steeds beter samengewerkt in de ‘natuurketen.’ “Mooie voorbeelden hiervan zijn dat duinvalleien herstellen. En dat we verdroging in veengebieden tegengaan.”

Ten slotte werd het belang onderstreept van een gecoördineerde aanpak van de juiste ontwikkeling van natuurbeleid en beheer. “Daarvoor moeten we ons huiswerk blijven doen. We moeten investeren in onderzoek en innovatie om meer inzichtelijk te maken welke mogelijke effecten de inspanningen opleveren. Daarvoor hebben we iedereen nodig. Burgers, beheerders, bedrijfsleven, ondernemers en politiek. Het OBN-kennisnetwerk speelt hier ook een belangrijke rol in. We moeten naar een duidelijke visie toe, waarin we vastleggen wat we samen willen bereiken. Met gezonde overgangsgebieden op het platteland en steden met schone lucht, verkoeling en verbindingen met de natuur. Een systeem waar bestuiving is, waar voedsel wordt geproduceerd en waar wordt gerecreëerd.”

Teo Wams, directeur natuurbeheer bij Natuurmonumenten, startte zijn presentatie met zijn persoonlijke drijfveren om zich in te zetten voor OBN Natuurkennis. “Voor mij persoonlijk is kennis als brandstof voor effectieve natuurbescherming en kennis als basis voor een goed gesprek, de reden om veel tijd en energie in het OBN-netwerk te steken. Want wat is OBN bijzonder: al meer dan 35 jaar is het dé plek voor

toepassingsgerichte kennisontwikkeling voor natuurbeheer en -herstel. Het is een tripartite netwerk waarin beheerders, beleidsmakers en onderzoekers elkaar vinden. En soms elkaar de tent uit vechten, maar altijd op inhoud.”

Systeemherstel is nodig

Teo Wams vervolgde zijn verhaal met de uitspraak van de Raad van State: “Na de stikstofuitspraak van de Raad van State werd duidelijk dat een gezonde, vitale natuur niet alleen fijn is voor natuurliefhebbers, maar ook een basisvoorwaarde voor het goed functioneren van onze economie. Het Rijk heeft toen gezegd dat we moeten komen tot echt natuurherstel. Dat zeggen impliceert nogal wat. Bijvoorbeeld dat we moeten weten welke factoren bepalend zijn voor de gezondheid van een bepaald ecosysteem. Kennisgedreven natuurbeleid dus. Geen wonder dat OBN in beeld kwam als hofleverancier van die kennis. En laat nu datzelfde OBN niet lang geleden een ecologisch assessment uitgevoerd hebben, waarbij per landschapstype de drukfactoren geanalyseerd werden die de staat van de natuur bepalen. Systeemherstel is wat we nodig hebben.”

“Er is dit jaar iets indrukwekkends uit de grond gestampt: een Nationaal Programma Landelijk Gebied, een transitiefonds om het systeemherstel te faciliteren. Natuurdoelanalyses per Natura 2000 gebied, en een ecologische autoriteit om zaken kritisch te volgen, plus provinciale plannen voor het landelijk gebied. Ik kan hier een heleboel slecht nieuws vertellen, maar wil benadrukken dat er een inhoudgedreven natuurhersteloperatie van jewelste in gang is gezet,” aldus Teo Wams.

De mens is natuur

Jannemarie de Jonge, Rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving, benadrukte dat wij mensen ‘natuur zijn’. Dat zet zaken in een ander perspectief dan in de vorige eeuw. “Toen werd gezegd dat wij rentmeester zijn over de natuur, maar inmiddels zie ik het zo dat de mens natuur is. Dat is een hele andere manier van kijken, die ook juist verbondenheid brengt. Dat zag ik ook terug tijdens de klimaatmars waaraan ik gisteren nog deelnam.” Een melkveehouder, ook OBN-deskundige, uit de zaal reageerde op haar betoog. “Er moet een cultuuromslag plaatsvinden. Hand in hand werken is belangrijk, juist in het landbouwdomein. Het landschap verandert continu. Nu wij nog,” aldus de melkveehouder.

Jannemarie de Jonge eindigde haar verhaal met de opmerking dat de huidige Natura-2000 doelen gebaseerd zijn op referenties uit de 20e eeuw. De vraag is: hoe zien de referenties voor de 22e eeuw eruit: Natura 2100? Ook omdat de tijd waarin wij leven best veranderd is ten opzichte van de vorige eeuw. Met deze open vraag liet Jannemarie de Jonge de zaal de rest van deze dag de hersenen kraken.

Tussen de inleidingen door beantwoordden **Nicole Olland** (provincie Overijssel en IPO) en **Geertje van Hooijdonk** (directeur Natuur, ministerie LNV) vragen over de rol van kennis in de volgende fase van het Programma Natuur en bij uitvoering van het beleid door de provincies. De rode lijn was: de kennis van het OBN-netwerk en de leerervaringen uit de praktijk zijn onmisbaar.

Aan het einde van de middag sloten **Koos Biesmeijer** (Naturalis), **Mark Hoevenaars** (IPO) en **Dennis van Schaardenburg** (LNV) het OBN-congres af met een kort gesprek. De rode draad was dat het goed is dat er met deze dag met zoveel deelnemers gesproken is over natuurherstel. En dat het goed is dat hier gezamenlijk in wordt opgetrokken. Blijf elkaar opzoeken!